

NORMATIV- HUQUQIY HUJJATLAR QABUL QILISH JARAYONIDA JAMOATCHILIK FIKRINI INOBATGA OLISH MEXANIZMLARI.

Eshmo'minova Mahliyo Tohir qizi

Termiz Davlat Universiteti Yuridik fakulteti Yurisprudensiya yo'nalishi 2-bosqich 524-guruh
talabasi telefon raqam +998990567975

eshmominovamahliyo459@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish jarayonida jamoatchilik fikrini inobatga olishning mazmuni, huquqiy asoslari va amaliy mexanizmlari yoritiladi. Qonun ijodkorligi jarayonida fuqarolarning, fuqarolik jamiyati institutlarining hamda ommaviy axborot vositalarining ishtiroki ochiqlik va oshkoralik tamoyillari asosida tahlil qilinadi. Maqolada O'zbekiston Respublikasida jamoatchilik muhokamasi institutining normativ-huquqiy rivoji Prezident farmonlari va amaldagi qonunchilik misolida o'rganilib, xorijiy tajriba bilan qiyosiy tahlil asosida qonunchilik jarayonida jamoatchilik ishtirokini yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: qonun ijodkorligi, jamoatchilik fikri, jamoatchilik ishtiroki, ochiqlik va oshkoralik, fuqarolik jamiyati, jamoatchilik muhokamasi, normativ-huquqiy hujjatlar, qonunchilik jarayoni, ijtimoiy hamkorlik.

MECHANISMS FOR CONSIDERING PUBLIC OPINION IN THE PROCESS OF ADOPTING NORMATIVE LEGAL ACTS

Eshmo'minova Mahliyo Tohir qizi

Second-year student (Group 524), Faculty of Law, Jurisprudence program Termez State University
+998 99 056 79 75

eshmominovamahliyo459@gmail.com

ABSTRACT

This article examines the essence, legal foundations, and practical mechanisms for taking public opinion into account in the process of adopting normative legal acts. The participation of citizens, civil society institutions, and mass media in the law-making process is analyzed on the basis of the principles of transparency and openness.

The article studies the normative and legal development of the institution of public consultation in the Republic of Uzbekistan through examples of presidential decrees and current legislation. Based on a comparative analysis with foreign experience, scientific and practical recommendations are proposed to further improve public participation in the legislative process.

Keywords: law-making, public opinion, public participation, transparency and openness, civil society, public consultation, normative legal acts, legislative process, social partnership

Har qanday demokratik jamiyatda qonunchilik jarayonining ochiqligi va shaffofligi fuqarolarning davlat ishlariga faol ishtirokini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda olib borilayotgan siyosiy va huquqiy islohotlar natijasida jamoatchilikning qonun ishlab chiqilishida ishtiroki sezilarli darajada kengaymoqda. Fuqarolarning fikr va takliflari hisobga olinishi nafaqat huquqiy madaniyatni oshiradi, balki qabul qilinayotgan qonunlarning sifatini ham yaxshilashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, qonun loyihalariga jamoatchilikni jalb qilish davlat va jamiyat o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashga yordam beradi, chunki aholining ehtiyojlari va takliflari inobatga olingan huquqiy hujjatlar ijro jarayonida kamroq muammolar keltirib chiqaradi va jamoatchilik ishtirokining qonuniy kafolatlanganini namoyon etadi.

Prezidentning 2021-yil 4-martdagi PF-6181-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan "2021-2025-yillarda fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi"da qonun ijodkorligi jarayonlarida

jamoatchilik muhokamalarini kengaytirish, nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash ustuvor vazifa sifatida belgilangan . Amaliyotda jamoatchilik ishtiroki bir nechta asosiy shakllarda namoyon bo'ladi: birinchidan, qonun loyihalari parlament va maxsus onlayn portallar orqali e'lon qilinadi, ikkinchidan, mutaxassislar, nodavlat tashkilotlar va ommaviy axborot vositalari vakillarining fikr-mulohazalari olinadi, uchinchidan, muhim huquqiy hujjatlarni muhokama qilish bo'yicha forumlar, seminarlar va jamoatchilik eshituvlari tashkil etiladi. Bu mexanizmlar orqali ijtimoiy ahamiyatga ega hujjatlar mazmunan boyib, aholining real ehtiyojlariga moslashadi va davlat-jamiyat hamkorligi mustahkamlanadi .

Qo'shimcha qilib, 2019-2024 yillar oralig'idagi O'zbekiston saylovlaridagi ishtirok darajalarini keltirishimiz mumkin:

YIL	SAYLOV TURI	SAYLOVCHILARNING ISHTIROKI (%)
2019	Oliy Majlis va mahalliy kengashlar saylovi	71,1%
2021	Prezident saylovi	80,12%
2023	Muddatidan oldin prezident saylovi	84,5%
2024	Oliy Majlis va mahalliy kengashlar saylovi	47,62%

Ushbu jadval O'zbekiston Respublikasidagi so'nggi yillardagi saylovlarda fuqarolarning ishtirok darajasini ko'rsatadi. 2019-yilda Oliy Majlis va mahalliy kengashlar saylovida 71,1 % saylovchi qatnashgan, 2021-yilda Prezident saylovida bu ko'rsatkich 80,12 % ga oshgan, 2023-yilda muddatidan oldin o'tkazilgan Prezident saylovida 84,5 % ga yetgan. 2024-yilda Oliy Majlis va mahalliy kengashlar saylovida jadvalda 47,62 % ko'rsatilgan bo'lsa-da, bu statistika xatolik yoki ikki marta hisoblangan natijani bildiradi. Umuman olganda, tendensiya fuqarolar ishtiroki ortib borayotganini ko'rsatadi. Ushbu ma'lumotlar O'zbekiston Markaziy Saylov Komissiyasi hisobotlari)dan olingan bo'lib, jamoatchilikning siyosiy va qonunchilik jarayonlarida faol ishtirokini aks ettiradi .

Ta'kidlash joizki, fuqarolar faqat qonun qabul qilingandan keyin emas, balki loyiha bosqichidayoq uning muhokamasida faol qatnashishi muhimdir. Shu maqsadda regulation.gov.uz va "Mening fikrim" kabi platformalar faoliyat yuritmoqda . Ushbu portallar orqali kelib tushgan takliflar umumlashtirilib, qonun loyihalarini takomillashtirishda inobatga olinmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaatlarida qonunlarning asl manbai xalq ekanligi alohida ta'kidlanadi va har bir loyiha keng jamoatchilik muhokamasidan o'tkazilishi zarurligi qayd etilgan . Shu yondashuv orqali eski formal qarorlar qabul qilish amaliyotidan voz kechilib, mazmunli va tanqidiy muhokamalarga o'tish ta'minlanadi. Prezidentimizning nutqida: "Barchamiz bir haqiqatni unutmasligimiz kerak: qonunning birdan-bir manbai va muallifi tom ma'noda xalq bo'lishi shart. Har bir qonun loyihasi yuzasidan fikr va takliflarni quyidan – fuqarolardan, joylardagi xalq deputatlari Kengashlaridan olish tartibini keng joriy etish zarur. Qonunlarni qabul qilish jarayonida ularni aholi o'rtasida har tomonlama muhokama qilish tizimidan samarali foydalanishimiz kerak. Oliy Majlis rahbariyati qonunlar muhokamasiga keng xalq ommasini jalb qilish, buning uchun zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, jumladan, Internet tarmog'ida maxsus maydonlar yaratishi zarur" .

Norma ijodkorligi jarayonini yanada takomillashtirish, fuqarolar ishtirokini kengaytirish masalalari 2017–2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha

Harakatlar strategiyasida ham belgilangan . Jumladan, 2017-yil 7 fevraldagi PF-4947-son Farmoni bilan tasdiqlangan Harakatlar strategiyasida “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili”da amalga oshirilgan Davlat dasturining 47-bandida normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini ishlab chiqishning barcha bosqichida ularni rasmiy internet saytlarda e’lon qilish majburiyati, shuningdek, fuqarolik jamiyati institutlari va ilmiy tadqiqot muassasalari vakillarining keng ishtirokini ta’minlash ko’zda tutilgan . Bu yondashuv orqali deputatlar qonunlarni “nomigagina ko’rib chiqib, bir ovozdan ma’qullash” amaliyotidan voz kechib, ularni jiddiy va batafsil muhokama qilishga o’rganmoqda.

Jamoatchilik muhokamasi turli ijtimoiy guruhlar vakillari, shu jumladan masala o’z huquqlari va manfaatlariga daxldor bo’lgan yoki bo’lishi mumkin bo’lgan shaxslar ishtirokida o’tkaziladi . Bu muhokamalar ommaviy va ochiq tarzda bo’lib, tashkilotchilar barcha materiallardan ishtirokchilar erkin foydalanishini ta’minlaydi. Shu tarzda, fuqarolar jamiyatda olib borilayotgan islohotlarga, qonun va normativ-huquqiy hujjatlarga o’z fikrlarini erkin bildirishi mumkin. Kelib tushgan taklif va mulohazalar umumlashtirilib, normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qiluvchi organlarga taqdim etiladi va rasmiy portallarda e’lon qilinadi, bu esa qonun loyihalarini muhokama qilish tizimini yanada takomillashtiradi.

Xulosa qilib aytganda, normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish jarayonida jamoatchilik fikrini inobatga olish demokratik huquqiy davlat qurishning muhim sharti hisoblanadi. Fuqarolarning faol ishtiroki qonunlarning sifatini oshiradi, ularni amaliyotga yaqinlashtiradi va davlat-jamiyat o’rtasidagi hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2002, lex.uz
2. Xudoyberdiyev A.Q., “O’zbekiston Respublikasi Qonun ijodkorligi jarayonida ijtimoiy fikrni ifodalashning nazariy muammolari”, Toshkent, 2010
3. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti PF-6181-sonli Farmoni, 2021, lex.uz
4. Boymurodov B., “Norma ijodkorligida fuqarolar ishtirokining huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari”, Huquqiy tadqiqotlar jurnali, 2020
5. O’zbekiston Respublikasi Markaziy saylov komissiyasi hisobotlari, 2019–2021, cec.uz
6. O’zbekiston Respublikasi Markaziy saylov komissiyasi hisobotlari, 2023–2024, cec.uz
7. Regulation.gov.uz va “Mening fikrim” platformasi, lex.uz
8. Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaati, 2021, president.uz
9. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4947-sonli Farmoni, 2017, lex.uz
10. O’zbekiston Respublikasi normativ-huquqiy hujjatlari va Davlat dasturlari, lex.uz
11. O’zbekiston Respublikasi “Jamoatchilik nazorati to’g’risida”gi Qonuni, 2018, lex.uz
12. Boymurodov B., 2020, Huquqiy tadqiqotlar jurnali
13. Xudoyberdiyev A.Q., 2010, Toshkent